

**DEMARCATIÖNS
RAZMEJITVE**

PHAINOMENA

Revija za fenomenologijo in hermenevtiko
Journal of Phenomenology and Hermeneutics

32 | 126-127 | November 2023

DEMARCATIIONS | RAZMEJITVE

Institute Nova Revija for the Humanities

*

Phenomenological Society of Ljubljana

Ljubljana 2023

PHAINOMENA

Revija za fenomenologijo in hermenevtiko

Journal of Phenomenology and Hermeneutics

Glavna urednica: | **Editor-in-Chief:** Andrina Tonkli Komel
Uredniški odbor: | **Editorial Board:** Jan Bednarik, Andrej Božič, Tine Hribar, Valentin Kalan, Branko Klun, Dean Komel, Ivan Urbančič †, Franci Zore.
Tajnik uredništva: | **Secretary:** Andrej Božič

Mednarodni znanstveni svet: | **International Advisory Board:**

Pedro M. S. Alves (University of Lisbon, Portugal), *Babette Babich* (Fordham University, USA), *Damir Barbarić* (University of Zagreb, Croatia), *Renaud Barbaras* (University Paris 1 Panthéon-Sorbonne, France), *Miguel de Beistegui* (The University of Warwick, United Kingdom), *Azelarabe Lahkim Bennani* (Sidi Mohamed Ben Abdellah University, Morocco), *Rudolf Bernet* (KU Leuven, Belgium), *Petar Bojanić* (University of Belgrade, Serbia), *Philip Buckley* (McGill University, Canada), *Umesh C. Chattopadhyay* (University of Allahabad, India), *Gabriel Cerce* (University of Bucharest, Romania), *Cristian Ciocan* (University of Bucharest, Romania), *Ion Copoeru* (Babeş-Bolyai University, Romania), *Jean François Courtine* (Paris-Sorbonne University, France), *Renato Cristin* (University of Trieste, Italy), *Massimo De Carolis* (University of Salerno, Italy), *Alfred Denker* (College of Philosophy and Theology Vallendar, Germany), *Mădălina Diaconu* (University of Vienna, Austria), *Donatella Di Cesare* (Sapienza University of Rome, Italy), *Lester Embree* †, *Adriano Fabris* (University of Pisa, Italy), *Cheung Chan Fai* (Chinese University of Hong Kong, Hong Kong), *Günter Figal* (University of Freiburg, Germany), *Dimitri Ginev* †, *Andrzej Gniazdowski* (Polish Academy of Sciences, Poland), *Jean Grondin* (University of Montreal, Canada), *Klaus Held* †, *Friedrich-Wilhelm von Herrmann* †, *Małgorzata Holda* (University of Łódź, Poland), *Heinrich Hüni* †, *Ilya Inishev* (National Research University Higher School of Economics, Russia), *Tomas Kačerauskas* (Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania), *Richard Kearney* (Boston College, USA), *Guy van Kerckhoven* (KU Leuven, Belgium), *Pavel Kouba* (Charles University in Prague, Czech Republic), *Ioanna Kuçuradi* (Maltepe University, Turkey), *Susanna Lindberg* (Leiden University, The Netherlands), *Thomas Luckmann* †, *Jeff Malpas* (University of Tasmania, Australia), *Michael Marder* (University of the Basque Country, Spain), *Viktor Molchanov* (Russian State University for the Humanities, Russia), *Veronica Neri* (University of Pisa, Italy), *Liangkang Ni* (Sun Yat-Sen University, China), *Cathrin Nielsen* (Frankfurt a. M., Germany), *Karel Novotný* (Charles University in Prague, Czech Republic), *Tadashi Ogawa* (Kyoto University, Japan), *Žarko Paić* (University of Zagreb, Croatia), *Željko Pavić* (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Croatia), *Christophe Perrin* (University of Louvain, Belgium), *Dragan Prole* (University of Novi Sad, Serbia), *Antonio Ziri6n Quijano* (National Autonomous University of Mexico, Mexico), *Ramsey Eric Ramsey* (Arizona State University, USA), *Rosemary Rizo-Patr6n Boylan de Lerner* (Pontifical Catholic University of Peru, Peru), *Alfredo Rocha de la Torre* (Pedagogical and Technological University of Colombia, Colombia), *Hans Ruin* (Södert6rn University, Sweden), *Marco Russo* (University of Salerno, Italy), *Javier San Mart6n* (National Distance Education University, Spain), *Gunter Scholtz* (Ruhr-University Bochum, Germany), *Hans Rainer Sepp* (Charles University in Prague, Czech Republic), *Tatiana Shchytsova* (European Humanities University, Lithuania), *Önay S6zer* (Boğaziçi University, Turkey), *Michael Staudigl* (University of Vienna, Austria), *Silvia Stoller* (University of Vienna, Austria), *T6ru Tani* (Ritsumeikan University, Japan), *Rainer Thurnher* (University of Innsbruck, Austria), *Peter Trawny* (University of Wuppertal, Germany), *Lubica Ućnik* (Murdoch University, Australia), *Helmuth Vetter* (University of Vienna, Austria), *Ugo Vlaisavljević* (University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina), *Jaroslava Vydrova* (Slovak Academy of Sciences, Slovakia), *Bernhard Waldenfels* (Ruhr-University Bochum, Germany), *Andrzej Wierci6nski* (University of Warsaw, Poland), *Ichir6 Yamaguchi* (Toyo University, Japan), *Chung-Chi Yu* (National Sun Yat-sen University, Taiwan), *Holger Zaborowski* (University of Erfurt, Germany), *Dan Zahavi* (University of Copenhagen, Denmark), *Wei Zhang* (Sun Yat-sen University, China).

Lektoriranje: | **Proof Reading:** Andrej Božič
Oblikovna zasnova: | **Design Outline:** Gašper Demšar
Prelom: | **Layout:** Žiga Stopar
Task: | **Printed by:** DEMAT d.o.o., digitalni tisk

Uredništvo in založništvo: | Editorial Offices and Publishers' Addresses:

Inštitut Nove revije, zavod za humanistiko
Institute Nova Revija for the Humanities

Fenomenološko društvo v Ljubljani
Phenomenological Society of Ljubljana

Vodovodna cesta 101
1000 Ljubljana
Slovenija

Filozofska fakulteta | Oddelek za filozofijo (kab. 432b)

Aškerčeva 2
1000 Ljubljana
Slovenija

Tel.: (386 1) 24 44 560

Tel.: (386 1) 2411106

Email:
institut@nova-revija.si
andrej.bozic@institut-nr.si

Email:
dean.komel@ff.uni-lj.si

Revija *Phainomena* objavlja članke s področja fenomenologije, hermenevtike, zgodovine filozofije, filozofije kulture, filozofije umetnosti in teorije znanosti. Recenzentske izvode knjig pošiljajte na naslov uredništva. Revija izhaja štirikrat letno. Za informacije glede naročil in avtorskih pravic skrbi *Inštitut Nove revije, zavod za humanistiko*.

*

The journal *Phainomena* covers the fields of phenomenology, hermeneutics, history of philosophy, philosophy of culture, philosophy of art, and phenomenological theory of science. Books for review should be addressed to the Editorial Office. It is published quarterly. For information regarding subscriptions and copyrights please contact the *Institute Nova Revija for the Humanities*.

Finančna podpora: | Financially Supported by:

Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije | Slovenian Research and Innovation Agency

Članki v reviji so objavljeni v okviru: | Papers in the journal are published within the framework of:

- Raziskovalni program P6-0341 | Research program P6-0341;
- Raziskovalni projekt J7-4631 | Research project J7-4631;
- Infrastrukturni program I0-0036 | Infrastructure program I0-0036.

Revija *Phainomena* je vključena v naslednje podatkovne baze: | The journal *Phainomena* is indexed in:

Digitalna knjižnica Slovenije; DOAJ; EBSCO; Emerging Sources Citation Index (Web of Science); ERIH PLUS; Humanities International Index; Internationale Bibliographie der geistes- und sozialwissenschaftlichen Zeitschriftenliteratur; Internationale Bibliographie der Rezensionen geistes- und sozialwissenschaftlicher Literatur; Linguistics and Language Behavior Abstracts; ProQuest; Revije.si (JAK); Scopus; Social Science Information Gateway; Social Services Abstracts; Sociological Abstracts; The Philosopher's Index; Ulrich's Periodicals Directory; Worldwide Political Science Abstracts.

Enojna številka: | Single Issue: 10 €
Dvojna števila: | Double Issue: 16 €

Spletna stran: | Website:
phainomena.com

DEMARCATIONS | RAZMEJITVE

TABLE OF CONTENTS | KAZALO

I. EUGEN FINK AND THE QUESTION OF NIHILISM | I. EUGEN FINK
IN VPRAŠANJE NIHILIZMA

Damir Barbarić
Die moderne Barbarei 7
Moderno barbarstvo

Dragan Prole
Nihilismus als operativer Begriff 27
Nihilizem kot operativni pojem

Artur R. Boelderl
**Gemeinschaft als Denkform. Wie man Kant mit Fink, Nancy und Esposito
sozialphilosophisch wendet** 41
*Skupnost kot miselna forma. Kako s Finkom, Nancyjem in Espositom
socialnofilozofsko zaobrnti Kanta*

II. DEMARCATIONS | II. RAZMEJITVE

Johannes Vorlaufer
**Über das nichts-sagende Schweigen. Ein phänomenologischer Versuch
einer Annäherung an das Fragwürdige in Martin Heideggers Sighetik** 79
*O nič-upovedujočem molku. Fenomenološki poskus približanja k vprašljivosti
sighetike pri Martinu Heideggru*

Cathrin Nielsen
„Tendenz auf mehr Leben“. Arnold Gehlen als Philosoph 103
»Težnja po več življenja«. Arnold Gehlen kot filozof

Virgilio Cesarone
Gesture and Liturgical Gesture 125
Gesta in liturgična gesta

Mario Kopic
Narcis bez narcizma 137
Narcissus without Narcissism

Petr Prášek Levinas vs. Maldiney. On the Face of Sensible Nature <i>Levinas proti Maldineyju. O obličju občutljive narave</i>	157
Žarko Paić The Achievements of the Politics of Friendship. Jacques Derrida's Upcoming Community <i>Dosežki politike prijateljstva. Prihajajoča skupnost pri Jacquesu Derridaju</i>	185
Tonči Valentić Metaphysics and Transhumanism. Reflections on "Calculative Rationality" <i>Metafizika in transhumanizem. Refleksije o "kalkulativni racionalnosti"</i>	215
Dean Komel O totalitariumu <i>On Totalitarium</i>	239
III. EMANUELE SEVERINO AND THE QUESTION OF TIME III. EMANUELE SEVERINO IN VPRAŠANJE ČASA	
Emanuele Severino Čas in odtujitev <i>Time and Alienation</i>	261
Jonel Kolić Prisotnost in prostor. Kritika časa <i>Presence and Space. A Critique of Time</i>	271
REPORT POROČILO	
Jordan Huston The Art of Lingerin Hospitably <i>Umetnost gostoljubnega zadrževanja</i>	309

IN MEMORIAM

Dean Komel Friedrich-Wilhelm von Herrmann	317
Mario Kopic Gianni Vattimo	319
Dean Komel Klaus Held	323
<i>Manuscript Submission Guidelines</i>	327
<i>Navodila za pripravo rokopisa</i>	331

IN MEMORIAM

UDC: 1 Vattimo G.

Mario Kopic

GIANNI VATTIMO

(4. JANUAR 1936–19. SEPTEMBER 2023)

19. septembra je po mukotrpnem boju s Parkinsonovo boleznijo ugasnilo življenje Giannija Vattima, filozofa, ki je bistveno zaznamoval italijansko filozofsko krajino druge polovice 20. stoletja.

Rodil se je v Torinu 4. januarja 1936. Tam je med letoma 1954 in 1959 študiral filozofijo in literarne vede pri Luigiju Pareysonu. V Heidelbergu je v letih 1962–1964 kot štipendist Fundacije Alexandra von Humboldta študiral pri Hansu-Georgu Gadamerju in Karlu Löwithu. Od leta 1964 do leta 1982 je bil na Univerzi v Torinu profesor estetike, potem pa profesor teoretične filozofije. Bil je tudi gostujoči profesor na raznih univerzah v Evropi, ZDA in Latinski Ameriki. Bil je urednik in član znanstvenih odborov cele vrste italijanskih in tujih revij. Zelo je bil aktiven tudi kot komentator sodobnih italijanskih in mednarodnih kulturnih, političnih in širših družbenih dogodkov v vrsti italijanskih dnevnikov. Nekajkrat je bil tudi poklicni politik, poslanec v Evropskem parlamentu ...

Številne njegove knjige in krajša dela so prevedeni v tuje jezike: slovi kot eden izmed najbolj prevajanih in v svetu najbolj poznanih italijanskih filozofov.

Prevajal je tudi sam, denimo, poglavitno Gadamerjevo delo *Resnica in metoda* in tudi nekatera krajša Heideggrova dela.

Vattimova misel je postala splošno znana pod enotnim imenom *il pensiero debole*, šibka misel, oziroma *filosofia del declino*, filozofija zatona, ki je – in to ne samo v Italiji – v zadnjih desetletjih veljala za eno izmed najplodnejših in najvplivnejših krilatic sicer precej difuzne misli t. i. postmoderne.

V neprestanem dialogu s Heideggrovo, po mnogočem merodajno interpretacijo Nietzscheja je Vattimo uspel s pomočjo produktivnega privzivanja temeljnih uvidov in postavk samega Nietzscheja izgraditi originalno, sebi lastno filozofsko pozicijo in iz profesorja filozofije postati – filozof.

320 Bistvo interpretativne izgradnje Vattimovega lastnega stališča je predvsem značilno vrednotenje tega, kar je Nietzsche poimenoval *nihilizem*. Vattimo si je prizadeval iz Nietzschejeve opredelitve nihilizma izključiti sleherno sled »pesimizma«, saj je tega proglasil za podobnega poslednjim preostankom klasične metafizične težnje po tistem absolutnem, težnje, ki je deloma prisotna še pri Nietzscheju samem. Namesto tega v središče tolmačenja Nietzscheja, zatem pa tudi lastnega, na njem temelječega mišljenja, postavlja videz, igro in masko. Nietzschejev pojem dionizičnega Vattimo pri tem interpretira v smeri zavestnega in namernega »slabljenja« misli oziroma opustitve trdnosti, zanesljivosti, enoznačnosti jezika in mišljenja, tega, kar poimenuje ontološka obremenitev (*spessore ontologico*).

Tako kot je lastno stališče zasnoval na svojstveni interpretaciji Nietzscheja, je tudi v primeru Heideggrova Vattimo do lastnega nauka o »šibki misli« prišel s pomočjo pomembnih revizij ali opuščanj nekaterih od osnovnih postulatov tega drugega pomembnega misleca, čigar delo ga je neprestano spodbujalo. Čeprav je svoj prispevek k premišljevanju eminentno postmoderne teme *razlike* eksplicitno zasnoval na Heideggrovi misli ontološke razlike, se je Vattimo v njenem konkretnem razvoju, bolj kakor je očitno na prvi pogled, naslanjal tudi na francoske postmoderne mislece razlike od Deleuza do Derridaja. V Vattimov ogromni dolg Gadamerju nikoli nihče ni podvomil. Skratka, Nietzsche je pri Vattimu raztolmačen z eliminacijo nauka o nadčloveku in razumljen, ne kot tisti, ki metafiziko končuje, temveč kot tisti, ki jo preboleva, pri čemer nihilizem ni oblika preobrata metafizike, temveč oblika njenega prebolevanja (*rimettersi, Verwindung*). Heidegger pa je pri Vattimu raztolmačen z odstranitvijo njegove

vztrajne misli o drugem začetku (kar je po Vattimovem mnenju privedlo zgolj do mysticizma); namesto tega je poudarek na »nihilističnem« Heideggro, filozofu, odprtem za različnost, torej filozofu, ki je k samemu sebi prispel šele s svojo hermenevitično dediščino.

Nihilizem, prebolevanje metafizike kot opustitev samega temeljnega modela in zakona prevladovanja (*superamento, Überwindung*) kot takega, oslABLJENA ontologija v obliki hermenevtike, odprte za pozitivno izkustvo medija in nove, bistveno medijsko posredovane komunikativne skupnosti, v kateri ni ostre razlike med tistim resničnim oziroma realnim ter tistim prividnim in iluzornim, so Vattima na koncu privedli tudi do novega izkustva *religije* natanko v smislu oslABLJENEGA krščanstva (*cristianesimo indebolito*). Zadnja etapa njegove misli je bila v glavnem posvečena artikulaciji slednjega.

V časih, ko govorimo o »povratku« filozofije v središče javnega prostora, je Vattimovo delo bilo in ostalo vzoren primer sloga, jasnosti in dostopnosti. Interpretiranje sveta je zanj bilo že tudi njegovo spreminjanje. Interpretiranje ne zrcali »objektivne resnice« zunanjega sveta na nepopoln in spremenljiv način. Interpretacija je, kakor je učil že Aristotel, nasprotno, odpiranje, v katerem se resnica konstituira s tem, da se artikulira. Sleherna interpretacija je doprinos k skupni resnici. Hermenevtika za Vattima tako privzame odprto demokratično vrednost. Kajti totalitarizem se ukorenini tam, kjer bi se ena interpretacija želela učvrstiti kot resnica. Zato je potrebno biti sumničav pri vsakem, ki trdi, da jo poseduje. Na drugi strani Vattimo neprestano poudarja tudi potrebo po mišljenju, sposobnem prevzemanja odgovornosti za razpad močnih, trdnih načel in struktur. Tudi v svojim zadnjih delih nas Vattimo nagovarja: emancipacije ne more biti brez interpretacije, kar pomeni, da sleherna interpretacija s sabo vedno prinaša osvobajajoči, emancipacijski nabo. In tako sugerira: »Doslej so filozofi verjeli, da opisujejo svet, zdaj je prišel čas, da ga interpretiramo ...«. Čeprav ne išče »pozicije suverenosti«, še najmanj v politični praksi, je hermenevtika tudi emancipacija, ker pripoveduje o epohi, ki ve, da je neizbežno kontingentna oziroma globoko zgodovinska. Vattimo je na Heideggrovi sledi v bistvu sledil zgodovini dolgega slovesa od Bistvovanja [Bivstvovanja; Biti] (*essere, das Sein*), ki lahko ostane samo v spominjanju (*Andenken*). Tako hermenevtika kroži v okolici Bistvovanja (*Essere e dintorni, Bistvovanje in okolica* je naslov njegove zadnje knjige).

Po objavi Heideggrovih *Črnih zvezkov* je Vattimo, zdaj že načetega zdravja, vložil velik trud v »rešitev« Heideggra. Kako? Enostavno, iz njega je naredil »krščanskega teologa«. Kajti reši nas lahko samo Bog. In pot do odrešitve bi lahko bila pot pavlinskega krščanstva. Vattimo emancipacijo tako raztolmači z religijskim ključem. To je podkrepil tudi s svojimi političnimi opredelitvami, ki so in bodo ostale več kot vprašljive. S salto v metafiziko je njegova šibka misel (*pensiero debole*) na koncu postala misel šibkih (*pensiero dei deboli*), reificirana kategorija, kljub temu da šibkost napotuje na odnos – nekdo je vedno šibek v primerjavi z nekom drugim, vendar šibki nimajo vselej prav.

322 Vattimove Sirakuze se bodo na koncu imenovala Caracas, če ne celo Teheran. Na eni strani so se nizale Vattimove odkrite pohvale Chávezu, svetlemu primeru socializma, na drugi strani hvaležnost Ahmadinedžadu ter tudi obsodba Izraela: »Izrael je najhujša škoda, ki sta jo ustvarila Hitlerjeva politika in holokavst.« Vattimov antisionizem – to je potrebno jasno povedati – se je hranil s starim markionskim antijudovstvom, ki ga je Cerkev že nekajkrat obsodila, in se napajal s teologijo substitucije – z odstranjevanjem stare zaveza naj bi bil omogočen triumf duha –, ki je v teku zgodovine povzročila že mnogokratno, tudi najhujšo škodo.

Hermenevtiko je na koncu svoje filozofske in življenjske poti Vattimo žrtvoval na oltarju katolištva, kakršno želi izbrisati hebrejski mesijanizem. Z drugimi besedami, hermenevtiki se je naposled izneveril v imenu trdnih stališč, stališč, ki imajo kategorična in aksiomatska obeležja. V prihodnosti se bomo morda morali vprašati, kako po reševanju Heideggra rešiti tudi Gianniya Vattima, tega velikega ter osebno izjemno milega in prijetnega filozofa, ki nas je zapustil in ki ga že danes močno pogrešamo.

Prevedla Alenka Koželj

phainomena

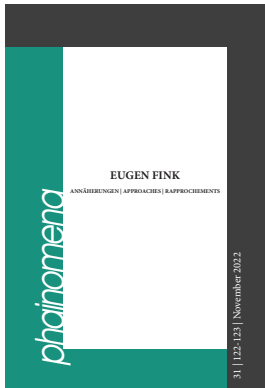
REVIJA ZA FENOMENOLOGIJO IN HERMENEVTIKO
JOURNAL OF PHENOMENOLOGY AND HERMENEUTICS

Phainomena 32 | 124-125 | June 2023

Passages | Prehodi

Alfredo Rocha de la Torre | Miklós Nyíró | Dario Vuger |
Ming-Hon Chu | Maxim D. Miroshnichenko | Jaroslava
Vydrová | Malwina Rolka | René Dentz | Igor W. Kirsberg |
Izak Hudnik Zajec | Primož Turk | Adriano Fabris

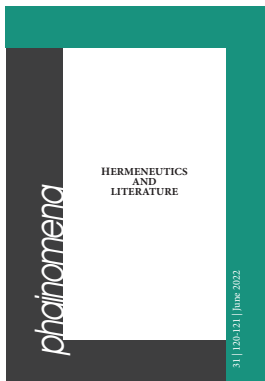
Phainomena 31 | 122-123 | November 2022

Cathrin Nielsen – Hans Rainer Sepp – Dean Komel (*Hrsg. |*
Eds. | Dirs.)

Eugen Fink

Annäherungen | Approaches | Rapprochements

Cathrin Nielsen | Hans Rainer Sepp | Alexander Schnell
| Giovanni Jan Giubilato | Lutz Niemann | Karel Novotný
| Artur R. Boelderl | Jakub Čapek | Marcia Sá Cavalcante
Schuback | Dominique F. Epple | Anna Luiza Coli | Annika
Schlitte | István Fazakas

Phainomena | 31 | 120-121 | June 2022

Andrzej Wierciński & Andrej Božič (*Eds.*)

Hermeneutics and Literature

Andrzej Wierciński | John T. Hamilton | Holger Zaborowski
| Alfred Denker | Jafe Arnold | Mateja Kurir Borovčič |
Kanchana Mahadevan | Alenka Koželj | William Franke |
Monika Brzóstowicz-Klajn | Julio Jensen | Małgorzata Hołda
| Ramsey Eric Ramsey | Beata Przymuszała | Michele Olzi |
Simeon Theojaya | Sazan Kryeziu | Nysret Krasniqi | Patryk
Szaj | Monika Jaworska-Witkowska | Constantinos V. Proimos
| Kamila Drapało | Andrej Božič | Aleš Košar | Babette Babich

